

БАГАТА ТАЛЕНТАМІ НАША ЗЯМЛЯ

Рыгор ШЫРМА,
народны артыст СССР

Некалькі дзён у Мінску праходзіў агляд мастацкай і сацыяльна-педагагічнай дзейнасці школьна-інтэрнатаў рэспублікі.

Усім нас, членаў журы, агляд парадаваў высокай культурнай выхаванай, разнастайнасцю жанраў, глыбокім асямблем, юнымі талентамі і таленавітых дзяцей прайшло за час агляду перад сталым гледачом! Пра асаблівасці дзейнасці і выхавання іх вырастаюць сапраўдныя таленты, на якіх мы так часта сумуем. Нашым спецыяльным навучальным установам неабходна ўважліва прыглядацца да юных талентаў з глыбін народных, пільна саць за іх творчы ростам, загада рыхтаваць іх да наступлення на вучобу да вопытных педагогаў.

Музыка, танцы, песні, якія выконвалі хлопчыкі і дзяўчынкі, глыбока ўраўнулі радасно маё сэрца. З захваленнем слухалі мы аднакласнікаў і аднакурснікаў Юлію Логвіна, вучня 3-й школы-інтэрната горада Мінска, які выконваў першую частку канцэрта А. Вівальды. Парадаваў таксама вучня мінскай школы-інтэрната № 7 Дзіма Пантэру, які па-майстарску, нібы прафесіянальна, выконваў на фартэпіна 15-ю рапсодыю Шопена.

Выхаванцы Гомельскага дзіцячага дома Марк Гершман і Віктар Шапалаў па-майстарску выканалі на домы і балалайкі рускую народную песню «Сячэй месяц». Дарчы В. Шапалаў арганізаваў у сваім дзіцячым доме цікавы аркестр народных інструментаў.

Не адставалі ад інструменталістаў на чыслах выканаўцы і дэкалятары. Хораша і выразна праспявала «Ната-мурлыку» вучанка Адаўскай школы-інтэрната Гродзенскай вобласці Ірына Вазюк, а вучанка Бабруйскай школы-інтэрната Юра Віроўнік націхана выканаў песню «Гараваў хлапчук».

З пачуццём добрага гумару прачыталі вершы Максіма Танка «Мухомор» і Сяргея Міхайлава «Быць тугістым не проста». Валодзя Меркушаў — вучанец Ратанскага дзіцячага дома Мінскай вобласці і Толя Міхайлаў з Паўлаўскага дзіцячага дома Магілёўскай вобласці.

Былі паказаны цікавыя вакальныя ансамблі, з якіх найлепшым па чыслах выхавання і музыкальнай выразнасці трэба лічыць вакальны ансамбль Вілейскай школы-інтэрната (кіраўнік М. Грыбзенская). Ансамбль бездакорна, інтанацыйна чыста выканаў без суправаджання беларускую народную песню «Купаліца».

Парадавалі сваёй масавасцю, многалосцем, выкананым майстарствам і багатым разнастайным рэпертуарам дзіцячыя хоры. У гэтым сэнсе вынічэйшы хор 7-й школы-інтэрната горада Мінска (мастак кіраўнік А. Грас). Хор выканаў пяць нумароў праграмы, з якіх лепшай была песня А. Граса «Грай, гарніст!» на словы Максіма Танка. Прыемна таксама адзначыць хоры школ-інтэрнатаў —

Барысаўскай — 80 спевакоў (кіраўнік Т. Карэль), Гродзенскай (кіраўнік В. Філаў), Ашмянскай (кіраўнік В. Сталарава), Гродзенскай (кіраўнік Т. Карэль), Мінскай № 3 (кіраўнік Г. Цітова), Жлобінскай — 80 спевакоў (кіраўнік Л. Панькоў). Усім гэтым калектывам прысуджаны дыпломы першай ступені.

Лепшым танцавальным нумарам усю паказу была беларуская «Лявоніха» ў выкананні танцавальнага калектыву Гродзенскай школы-інтэрната. Зала ўздрыгнулася ад бурна доўгай, бо на сцэне віхурыліся паспраўднаны народны танец, у якім не было нацягнутых элементаў з іншых танцаў (як гэта робіць некаторыя кіраўнікі), а захаваны ў поўнай чысціні народны і рысунак, і арнамент, і змест беларускага танца. Мастацкі кіраўнік гэтага калектываў Ж. Расуноўска пазнавала прыклад другім балетмайстрам, які трэба ставіцца да народных твораў. Гэта надзвычай важнае навука, якая браць усё лепшае ад народнай харэаграфіі, а пасля ў мастацкі апрацаваным выглядзе вяртаць яго творчу — народу.

Артыстальна, з добрым гукам, з гумарам выканалі «Руманскі танец» вучні Чырвонаяладскай школы-інтэрната Мінскай вобласці Надзя Лагу і Дзёна Верабей. Здымаў публіку сваім акрабаваным эцюдам І. Гадаваў Вера Кліменка, выхаванца Уваравіцкага дзіцячага дома Гомельскай вобласці.

Па колькасці паказаных нумароў на аглядзе 7-я школа-інтэрнат горада Мінска выйшла на першае месца: яна дала на ўсё ж жанраў 13 канцэртных нумароў. Дзяржінскі і педасвет школы заслугоўваюць вялікай падзякі: патрыятычнае і эстэтычнае выхаванне дзяцей і эстэтычна-інтэлектуальнае выхаванне дзяцей у нашых школах-інтэрнатах і дзіцячых дамах яшчэ адстае ад фізічнага, чым парашацка гарманічнае выхаванне нашага савецкага чалавека. Установам Міністэрства асветы рэспублікі і педагогам ёсць тут над чым задумвацца.

Дні агляду юных талентаў былі днямі сапраўднага свята нашага мастацтва. У гэтым спаборніцтве першынство заваявалі школы-інтэрнаты і дзіцячыя дамы Гомельскай і Гродзенскай абласцей, якія атрымалі па 11 дыпламаў першай ступені, далей ідзе горад Мінск — 8 дыпламаў, затым Брэсцкая, Мінская, Магілёўская і Віцебская вобласці.

Я не ставіў перад сабой задачу падвесці вынік агляду на ўсёй глыбін. Многа выканаўцаў і калектываў хацелася б успомніць шчырным добрым словам, але зрабіў гэта ў кароткай газетнай нататцы проста не магчыма. Спадзяюся, што пра ўсе здыбы і недахопы арганізатар агляду і Міністэрства асветы БССР — падрабязна раскажа кожнаму калектыву.

Выйшлі ў друку

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»
Аляксей Кулакоўскі. Першае чытанне. Салігорскі эцюд. Аповесці. Мастак і Вайлякі. Тыраж 7 тыс. экз., стар. 240. Ціна 39 кап.
Янка Казана, Кандрат Крапіва. Крытыка-біяграфічны нарыс. Мастак В. Якімовіч. Тыраж 3 тыс. экз., стар. 168. Ціна 36 кап.
Святлана Курьёлава. Жаўранкі на вуліцы. Аляксандраўні. На рускай мове. Мастак А. Дамарын. Тыраж 9 тыс. экз., стар. 192. Ціна 27 кап.
Васіль Матушэвіч. Сяброўства кляды. Вершы. Мастак Д. Чурко. Тыраж 6 тыс. экз., стар. 68. Ціна 5 кап.
Уладзімір Федасенка. Дубовая града. Раман. Мастак А. Кашчэрскі. Тыраж 9 тыс. экз., стар. 280. Ціна 47 кап.
Уладзімір Юрвіч. Шматгалоссе жыцця. Літаратурныя кыткі. Мастак І. Каляда. Тыраж 1.500 экз., стар. 164. Ціна 35 кап.
Аляксей Якімовіч. Браты Лазоўскія. Казка. Малюнк С. Кавалёва. Тыраж 30 тыс. экз., стар. 20. Ціна 13 кап.

Лідзія АРАБЕЙ

Зараз я працую над аповесцю аб жыцці і рэвалюцыйнай дзейнасці Ціма. Аповесць публікава на адукацыйна-метэрыялі. У аснову ляжаць факты біяграфіі Ціма, падзеі, якія адбыліся ў час рэвалюцыі 1905 года ў Вілейцы і Нова-Вілейцы.

Дарогі Вяшчав

ДА НЕВЯДОМАГА...

Ад Вілейкі да Нова-Вілейкі было халілі дваццаць ядзя цілічкова. Каля ішла паўз пакрыты снегам узгоркі, якія, нібы вялізныя ядзевыя, ляжалі ў ціхім зімовым сне. Па іх, не адстаючы ад цілічкі, бег і бег голыя сніжавыя тэ. Густы нават зімоў, пераплецены кустоў, дзе-нідзе зелянінчыты то елкаў, то хвойя.

У небе святліла яркае сонца, і ад лесу на сячцыць бегі снег каласі густы цёмны сень. Цень бег і побач з поездам. Адазі за адным імкліва ліцелі па сьнезе паласкія цяті вагонаў з бэльмі праёімі вокнамі. Віліся, кучара-

М. КУРГАНОВІЧ. Эскіз на сцэнале да драмы Ібсена «Пер-Гюнт». (3 дыпломныя работ выпускнікоў Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута).

ЛЯЛЕЧНЫ КУТОК І ВЯЛІКІ СВЕТА

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

абачыць загінулі. А няма бацькоў— для каго тады добрым быць? — разважае Воўка Бокуць, сябра Лёўкі Грома. Такая філасофія складаецца ў адказ на душэўную жорсткасць, чарствасць дарослых, якія не ведаюць шодрына на ласку, што магла б сагрэць, як цёпла коўдра скаднеліца целам. З зацікаўленасцю псіхолога аўтар імкнецца выявіць матывы паводін героя. Воўку цігне і рамантыка вандравання на поўдзень, і таімічная працэдура ўступлення ў тайную групу, калі ўласна крывёю замацоўваецца свая і думка жывячых злучэнцаў. Ім кіруе і імкненне зарабіць свае грошы і пасылаць іх маме. А Лёўка? Што прыводзіць яго на шлях зачэпачы Вялікага пекучага крэмля на бацьку, слабахарактарнага, базвольнага, на нелюбоў мачыхы, на чарствасць дзядзькі Васіля.

Тыя раздзелы аповесці, якія расказваюць аб лесе хлопчых, зацікаўляюць, з цікавасцю чытаюцца. Але як толькі пачынаюць адзіноцтва ад глыбокага пранікнення ў характары, што абавязвае адукацыя пры абмалюванні вобразу дарослага — настайніка, работніка міліцыі, — траціцца аўтарская цеплыня, знікае і цікавасць чытача. Свет дарослых і свет дзіцяч не атрымлі тут раўнацэннага мастацкага ўвасаблення.

Дарчы, беднасць, «контурнасць» вобразаў дарослых — недахоп многіх твораў беларускіх дзіцячых пісьменнікаў. Між тым, стварачы жыццёвы характары прадстаінікаў старажынага пакалення — патрабаванне пэўнакроўнага, рэалістычнага адлюстравання жыцця, у якім не існуе разьказа паделу на дзіцячае і дарослае.

Адначасова вартасці асобных аповесцей, мы павінны, аднак, прызнаць, што беларускі дзіцячы пісьменнік яшчэ вельмі нямея зьяртваюцца да маральна-этычных праблем, такіх, напрыклад, як першае каханне, юнацкая дружба, складаны свет чалавечых узаемаадносін. Калі ж такія тэмы і закранюцца, то неак імгненна, без глыбокага раскрыцця пазіі і прыгажосці юнацкай паўчыцы. Між тым руская дзіцячая літаратура дае нам класічныя ўзоры ўвасаблення гэтых тэм. Прыгадаем «Блакитны кубак» А. Гайдара, «Два кіптані» В. Кавырына, «Шаштэла Машы Строгава» М. Прыляжэва, «Дзякую сабеку Дзінга...» Р. Фэрманна — творы цяпльня, ўсхваляваныя паэтычна.

Відаць, вельмі смешным выглядаў бы зарэз крытык, які б імкнуўся даведацца, што ў свой час сцвярджалі некаторыя літаратары: падлеткам неўласціва і неэразумела паўчыцы юнацкай любі. І ўсё ж пісьменнікі ўпарта пазбягаюць гэтых тэм. Адаўленне ад іх, безумоўна, выяўляе вызаць погляду на дзіцячую літаратуру, непатрэбны «пурызмы» яе.

У АПОШНІ час у нас апублікавана нямала аповесцей, прысвечаных Вялікай Айчыннай вайне. У большасці сваёй яны заснаваны на фактычным матэрыяле, многія з іх— дакументальныя. За кожнай такой кніжкай значыцца стаць жыць чалавек і яго лёс, і гэта, як правіла, выклікае ў чытача абавязную цікавасць. Як жа вырашэцца ў аповесці праблема гарызонту? Ці раскрыта ў іх прырода подзвігу, а значыць і прырода савецкага патрыятызму?

Бліжэй да мэты стаць тыя аўтары, якія імкнучыся раскрыць унутраны, духоўны свет сваіх герояў, імкнучыся імяна тую тэма і разьказа і перамог. Вось аповесць Ул. Шахэйца «Чорны снег» — аповесць аб подзвігу партызан-разведчыка. Пісьменнік сконцэнтравань сваю ўвагу на адным вобразе, на ўнутраным перажыванні героя, на духоўным падзвігу пажыў палонным юнікам партызанам Сяргеем Барозам і імкнучы абвештаць фон Круберам, кіраўніком карнай экспеды-

цыі супраць партызан. Падцягваюць, драматычны, бо вораг балятасы і тыры. Аўтар можна папракнуць у тым, што не ўсе ўчынкі героя псіхалагічна апраўданы, што ёсць у творы і выпадкавае, малывагагоднае, але перад усім прываблівае тэндэнцыя вырашаць праблему гарызонту як праблему псіхалагічную.

Бліжэй да такога вырашэння праблемы і дакументальна аповесць Г. Васілеўскай «Маланка ўначы». Маладая пісьменніца здолела паказаць шлях да подзвігу, да таго ўнутранага «выбуху», што доўга і паўсядзённа выспявае ў душы героямі. І ўсё ж аўтару не ўдалося «вытрымаць» да канца характар Рымкі Кунько. Геранія часам робіцца ненаатуральнай, гаворыцца заганда ўнісла. Адукацыя налет шчучэнавай героізацыі вобраза. Чаму, напрыклад, аўтар лічыць, што слабы пры ўспаміне пра мамі не да таару дзавучына-байцу? Ненаатуральна думкі героіні над чэлам загінуўшага брата, які— як афіцыйна надгробная прамова.

Штучнасць, хадальнасць у паказе духоўнага стану героя яшчэ больш адукацыя ў аповесці І. Сіняўскага «На прызям флангу».

БЕДНАСЦЬ духоўнага свету — вольш што, бадай, з'яўляецца адной з галоўных прычын, якія перашкаджаюць героям многіх аповесцей для дзяржінскага любімым спадарожнікам жыцця сваіх чытачоў, такімі, напрыклад, як Паўка Карнацін, Цімур, Міколка-паравад або палескія рабінзона. Многія героі німа не жыўчы ў творы сапраўдных рэальных жыццём, маля думачы, перажываюць і яшчэ менш прымушэнь думачы і перажываюць чытачоў. Аўтар часам больш кваліфікацыя пра дынамічны сюжэт, цікавыя прыгоды, чым пра псіхалагічна напэўнанасць вобразаў, раскрыццё ўнутранага свету героя. Гэты недахоп асабліва адукацыя ў творах аб падлетках, якія, як правіла, вельмі настойліва імкнучыся зразумець сябе і жыццё.

Знешняе, без пранікнення ў псіхалогію герояў, прыгоднітва характары, напрыклад, для аповесці М. Ваданоса «Пабярэжжы» і «Апошні вадзіяк». Учынкі яго герояў часам не вынікаюць з логікі іх характару. Прыгадаем Федзю з «Пабярэжжы» — такога ўжо неверагодна ўзростага, што ў чытана адрэзу траціцца да яго давер. Хлопчык не падрыхтаваў уроку. Не чакаючы, пакула наспраўды яго выклікае ён сам выхадзіць да дошкі і прымаюцца ў сваёй пэўнанасці. І настайніца, вядома, халіць яго: «Добра, Федзя, што прызнаў сам. Сёння я тебе не збіраўся выклікаць. Але рыхтаваць урокі трэба заўсёды. Запомні гэта. Сядзі».

Недастаткова глыбока раскрыта ўнутраны свет героя ў М. Лупскоў у аповесці «Я помню (заўвагу, што М. Лупскоў, як дарослы пісьменнік, ужо маўляе да псіхалагічнага жыцця герояў). М. Лупскоў малое хлопчыка цыльнага, мэтамакраванага, выхаванага ў ўмовах зладжанай, з моцнымі працоўнымі традыцыямі, сям'і. Гэтым, які і цяжкімі ўмовамі часу, тлумачыцца параўнальна просты, без зрываў, шлях ператварэння наўнага падлетка ў юнака. Але героі дзейнічаюць часам аўтаматычна, без роздуму, і тады губляюць верагоднасць. Прыгадаем такую сітуацыю. Міхась — добры і чылы сын, ва ўсім слухаецца мамі. Ён прадуць, які дарослы, не ведаючы стомы. І воль аднойчы яго наароўні з усімі, за праслілі на складчыню, якую арганізавалі маладыя рабочыя, надуўшы школьнікі, і сувязі з Кастрычніцкім сьвяткам. Міхась згаджаецца. Дзіва што! Ён адуцае сябе зусім дарослым: хіба ён менш за другіх прадуць, «дай непрыстойна апрача ўсяго адмаўляцца». Але мамі, асцерагаючыся дрэнных ўплываў на сына, якая яна па-ранейшаму лічыць дзіцём, катэгарычна запырцае. І героі на дзіва лёгка, адрэзу згаджаецца. Прадуць, у гэтым нок Міхась доўга не спаў. «Я пачынаў усур зь задумавацца над многімі рэчамі і пачынаў раздумваць, што шмат чаго ў жыцці мне трэба пазбагацца». Але гэта толькі намік на роздум, а не сам роздум. Аўтар быццам бы баіцца прынуціць закон, за які адбываюцца нецярплівыя пошукі адказу на шматлікія складаныя пытанні жыцця.

У некаторых аповесцях напружаны жыццёвыя сітуацыі, драматычныя моманты перадаюцца чыста знешняе, прычым часам унутраны перажыванні герояў апісваюцца на дзіва аднаціпна,

амаль аднымі і тымі ж словамі. «Па цэле прабеглі халодныя дрыжыкі» — так перадаецца хваляванне Роба пасля схваткі з Полем Арнолем («Шосты ахіан» М. Гамолкі); «Па цэле прабеглі халодныя дрыжыкі» — чытаем там жа, у дэманікавых записках Алега, калі ён пачуў пра аварыю ракеты «Анаконда»; «Воль было крўдына і стрэшна. Пачыналіся дрыжыкі» («Лёўка Гром» П. Кавалёва); героі чую ў пшчы працяглае выцце, і ў го «аж дрыжыкі па спіне пабеглі» («Лань ракі лясная» А. Шашкова); не абыдзіцца без «мурашак па спіне» і ў аповесці «Чорны снег» Ул. Шахэйца.

Зьвяртае ўвагу тое, што героі многіх дзіцячых аповесцей паказаны больш ва ўсёагульнай грамадскай сутнасці, а не ў сваёй індывідуальнай сваёасабліваасці. Мы не бачым у іх таго адметнага, адзінакавага, праз якое ў іх і выяўляецца агульнае. Здаўляе наўнага некаторых пісьменнікаў да партэрных характарыстык, да трапнай мастацкай дэталі, да выяўлення ўсіх сваёасаблівых індывідуальных рыс, якія ў сукупнасці і ствараюць характары герояў.

Не халае некаторым аўтарам і псіхалагічнага майстарства, умёння раскрыць душэўны стан героя, узмаціць тую эмацыянальную атмасферу, у якой адбываюцца падзеі.

МЫ, БЕЗУМОЎНА, далёкія ад таго, каб сцвярджаць прымае псіхалагічнай аповесці над іншымі разнавіднасцямі жанру: тут поўная прастора для змацяччай і стылявой разнастайнасці. Гаворка ідзе аб павышэнні агульнага ўзроўню псіхалагічнай культуры творчасці. Дзецям патрэбны кнігі самай розныя: вясёлыя, напоўненыя даціпным гумарам, і драматычна-напружаныя, як «Міколка-паравад», героіка-рамантычныя, як «Маладая вядзіяк», і рэалістычна-бытавыя, як «ТВТ», лірычны і мужныя, як аповесці Гайдара, і па-сапраўднаму прыгодніцкія, як «Палескія рабінзона», ці каўчова-фантастычныя, як раманы Ж. Верна і іншых, патрэбны творы, якія б уварбалі ў себе невячэрнае багацце жыцця і выхоўвалі б новага маладога чалавека, вучылі яго і рэвалюцыйна дзейнічаць, і рэвалюцыйна мысліць.

ІСЦІ АД РЭАЛЬНАГА ЖЫЦЦЯ

У артыкуле Б. Зубоўскага намалявана, хой і не «вядомы змярчана», але ў нейкім сэнсе аднабакова карціна стану нашай дзіцячай літаратуры. Не трэба прыблільна. Гаворачы пра сённяшні дзень беларускай літаратуры для дзяцей, нельга абмяняць тых твораў, якія ўвайшлі ў ле актыўны фонд і язвамена знаходзяцца ў страі дзеючых, выхоўваючы не адно пакаленне школьнікаў. Толькі мы, на жаль, не заўсёды ўмеем распаараджацца гэтымі набыткамі. Так, у школе, у якой працую, на дзеве вучняў ёсць толькі адзін аземляр дзевятнік і Янка Мўра, і глыбінных пастаў беларускай літаратуры для дзяцей, мы гаворым аб вялікім выхавальным уздзеянні на разум і пачуцці дзяцей «Палескіх рабінзонаў», а іх малыя чытачы не могуць знайсці ні ў магазінах, ні ў бібліятэках...

І ў самай што ні бесь сучаснай беларускай літаратуры ёсць чым пахваліцца. Мы, скажам, маем харошую апавадні Васьлія Хомчанкі, Віталія Вольскага, Уладзіміра Ляўдаскага, цікава аповесці Хведара Жыч-

СПАДЗЯЁМСЯ НА АСАБЛІВУЮ ЎВАГУ

Сённяшні дзень нашай дзіцячай літаратуры халодны жніце і яны надзяла настайніка, і як аўтар вершаў, адрабляючы самым маляўнічым і ўважлівым спосабам для дзяцей. Вядома, сярод нашых дзіцячых пісьменнікаў няма пакуць што свайго Машона, але ж дзіцячым, у Е. Лось, П. Паўкузы, А. Лойкі, М. Арочкі, А. Пяскова, І. Муравейкі ёсць нямала доўжак, па-сапраўднаму зробленых вершаў. Ёсць яны, безумоўна, і ў нашых пастаў. Вольш таго, новыя год адрабляю нам новае шматбагатае чытанне.

Аднак халае ў дзіцячых вершах і недахоп. Гэта і вясёлы пейзаж, і абавязна асобных пастаў. І ў рэальна аднастайнасці і ў аднастайнасці вольш таго, новыя год адрабляю нам новае шматбагатае чытанне. Так, яны могуць дабрацьчыны прычым моля, у большай ступені, чым «дарослым». Бо яны пазбавлены пераважна асобных адукацыйных, праціскавага чытача. Я не падзяляю ўпэўненасці Б. Зубоўскага ў тым, што дзецям бескарысна даюць аўтары драматычным кінем. Так, яны могуць даць трапны прыватны заўвагі, але далёка не заўсёды адукацыйна адукацыя. Яны адукацыя не ўмеець адрабляюць злата ад падлоўты.

Значыцца пра дзіцячую літаратуру гаворыцца ў наш час у дні і тыдні. Але паходзіць камяніна і «стрэсі» адукацыя — да наступнага пісьменніка інакшай школьнікаў. Выданыя закончылі і зноў чытаха. А трэба было б, каб ён працягваўся нумар год.

М. ГЕЛЕР
метастыт Брэсцкага абласнога інстытута ўдасканалення настаінікаў.

чытача ўзросту. А між тым дзень ўжо сцвярджа, а складае ўзросту адукацыя, што жыццё намога больш складанае, чым яго малюць у адукацыйна-дзіцячай літаратуры. — і становяцца чытачы кнігі «для дарослых», грабуючы дзіцячымі кнігамі. «Ат, гэта для малых», — скажуць мы шасцікласнік пра ўвогуле галенавіта напісаную, але з пэўнай доляй падсадоўжвання аповесці А. Рылько «Мялодыя краскі».

Думаецца, што з аблегчаным паказам звязаны і іншыя хваробы дзіцячай літаратуры: схематызм, прамаляўнасць вобразаў. Калі пісьменнік ідзе не ад жыцця, калі ён не мае грамадзянскай смеласці глыбока зазірнуць у складаныя з'ямы рэалістычна, тады ён пачынае прамаляўнасць канструяваць бабугу свайго твора. І сюжэт, арытмідэвацыя схематычна пабудаваны жыццёвага калектыва. Адаўтасць жа сур'ёзна рэальных пераход на шляху героя (а гэта характарыстыка «адаціраваўна» літаратуры) робіць яго прамаляўна-паказным, маляўнічым, нецкавым для чытача.

М. БАДЗЮКОЎ,
настайнік Бельскай школы Полацкага раёна.

даваць, но постройте на то нарочный дом, как то обыкновенно в иностранных государствах...». Цікава, — значыцца, раней душэўна хворых у манастры адвадалі... Ці не з іх «святых» часам выхадзілі?

Поезд замаруджаў хаду. Мільянула некалькі хат з пабеленымі сьцегамі страхам. У адной шыбе адбылася бліскучы сонца.

Цітнік стаў тут вельмі мала, і Алаіза зацікавацца да выхаду. Калі маленькага драўлянага доміка станчы завываўся насьціл. Новыя прыгожы. Высока ўзнімаў ён сваю пазалочаную вежу. Далей, як вомам кінуць у год горада, — хаты, хатні, вядліць некалькі каміні. Тырчач дзв завольска каміны. Адыць далей, другі нбы ў саюмым горадзе, не вельмі далёка ад стаяці. На бані рабзгаюцца кривуліны-вуліцы, а вакол — зноў тыя ж горы, узгоркі, пакрытыя лесам.

«Як якая ў гнядзечку», — падумала Алаіза пра Нова-Вілейку.

Яна перайшла пуці. Накіраваўся да аднаго з узгоркаў, справа ад ліні. Ведала, што там, у парку, і разамішэцца балыца. Ад станцыі да балыцы было з вярсту. І вёў да яе самы сапраўды тракт — вымашчаны, абсаджаны з двух бакоў маладымі таполямі. У свой час газеты пісалі, што гэтыя таполі былі прывезены з Францыі. Нейкія адмысловыя, модныя. Дровы сапраўды адрабляліся ад нашых таполяў. Другія ружовыя галіны цягнуліся ўгору і голыя врона была падобна на сноп, пераразаны на перавясце.

Вось, значыцца, якую дарогу зрабілі да балыцы. Гэта неадрама. Начаўства ведала, што ёй будзе пралядаць сам генерал-губернатар Вілейскі, Ковенскі і Гродзенскі князь Святлолі-Мірскі і іншыя высокія асобы.

Адкрыццё балыцы ў свой час адбывалася з вялікай помпай, аб ім многа пісалі. І Алаіза ведала, што на цырымонію адрыцця сабралася ўсё вясёлае начальства Вілейскай губерні. Была паслана пават тэлеграма Мікалаю другому, у якой выхвалялася вернападданая паўчы і ўдзячнасць за тое, што яго місцую ў Расіі перацэ адрываецца бездакорна адсталяваная балыца. Адрываў тэлеграмы, які адзначалі газеты, суправаджаўся дружнымі крыкамі «ура» і выхаваным гням «Бонжэ, царя храни». Вельмі хутка ўдзельнікі ўчытасці атрымалі мінэвіцы царскі адказ, у якім пісалася: «Дзякую вам за выхаваныя паўчыцы. Мне прыемна было працягчы водзук аб но-

вым збудаванні. Іадаю яму паспяхова слушыць пакутнікам...»

І зноў былі крыкі «ура», зноў войсковы аркестр выконваў гімн вернападданых Цікава, што ў гэты час рабіў хворыя? — усміхалася сама сабе Алаіза. Таісама крычалі «ура» Не іх, мусіць, не дапусцілі да такой важнай цырымоніі. Алаіза падумала, што можна напісаць смешны фельетон пра тое, як наглядчыны ў балыцы для душэўна хворых збытаў, хто здаровы, а хто вар'ят. І запынуў у палату аднаго з вялікіх начальнікаў, які мацней за ўсіх крычэ вернападданых лозунгі.

